

Recent event

Æрыгон хабар

Недавний случай ("Предание")

Oral text from Isaev M.I. Digorskij dialekt osetinskogo jazyka. Moscow: Nauka, 1966. Recorded from Gussaova Olja, Galiat village, 1958.

Устный текст из Исаев М.И. Дигорский диалект осетинского языка. М.: Наука, 1966. Записан со слов Гуссаовой Оли, с. Галиат, 1958.

Interlinearized by A.P. Vydrin

Глоссировал А.П. Выдрин

1.1	Ацы	хабар	уыд		бынтон	æрæджы	,	августы
	ацы	хабар	уыд	-*0	бынтон	æрæджы		август -ы
	ацы	хабар	уыд	-*0 ₂	бынтон	æрæджы		август -ы
	DemProx	случай	быть	PST.INTR.3SG	совершенно	поздно, недавно		август GEN

фæстаг	бæнтты	1958	азы	.
фæстаг	бæн -тт -ы		аз -ы	
фæстаг	бон ₁ -т -ы		аз -ы	
последний	день PL GEN		год GEN	

Этот случай произошел совсем недавно, в последние дни августа 1958 года.

1.2	Гæлиатæй	Саугъæдмæ	фæцыди	иу	къорд
	Гæлиат -æй	сау гъæд -мæ	фæ- цыд -и	иу	къорд
	Гæлиат -æй	сау хъæд -мæ	фæ- цау -ис	иу	къорд
	Галиат ABL	чёрный лес ALL	PV идти PST.INTR.3SG	приблизительно	группа

адæймаджы	хоскæрдынмæ	.
адæймадж -ы	хос кæрд -ын -мæ	
адæймаг -ы	хос кæрд -ын -мæ	
человек GEN	сено резать INF ALL	

Из с. Галиат в Черный лес пошли несколько человек косить сено.

1.3	Иу	рæфтыгон	уыдон	æрбацæйцыдысты	рæфтад
	иу	рæфтыгон	уыдон	æрба- цæй- цыд -ысты	рæфтад
	иу	рæфтигон	уыдон	æрба- цæй- цау -ысты	рæфтад
	один	в полдень	DemDist.PL.NOM	PV PV идти PST.INTR.3PL	обед

хæрынмæ	бынатмæ	(усонгмæ)	æмæ	цыл	надыл
хæр -ын -мæ	бынат -мæ	усонг -мæ	æмæ =цыл		над -ыл
хæр -ын -мæ	бынат -мæ	мусонг -мæ	æмæ =сыл		над -ыл
есть INF ALL	место ALL	шалаш ALL	и =3PL.ENCL.SUPER		дорога SUPER

фембæлд	цавæрдæр	адæймаг	,	уый	уыдон
фæ- мбæлд	-*0	цавæр -дæр		уый	уыдон
фæ- æмбæл	-*0 ₂	цавæр -дæр ₂		уый ₁	уыдон
PV встречать	PST.INTR.3SG	какой INDEF		DemDist.NOM	DemDist.PL.GEN

фенгәйә			йәхи		къуылыхы	рәууон
фен	-гә	-йә	йә=	хи	къуылых -ы	рәууон
фен ₁	-гә	-әй	йә=	хи	къуылых -ы	рәууон
PV+видеть	CONV	ABL	POSS.3SG=	REFL.GEN	хромой GEN	чистый

скодта

с-	код	-т	-а
с-	кән	-т	-а
PV	делать	TR	PST.TR.3SG

Однажды во время обеда они шли на место (в шалаш) обедать и им на дороге повстречался какой-то человек, которых, увидев их, прикинулся хромым.

2.1 Хосдзаутән	сәхи		дзыбандытән	гәсгә	хъәбәр
хосдзау	-т -ән	сә=	хи	дзыбанды	-т -ән гәсгә
хосдзау	-т -ән	сә=	хи	дзыбанды	-т -ән гәсгә
косарь	PL DAT	POSS.3PL=	REFL.GEN	речь	PL DAT в соответствии
					сильный

фәтарстысты

фә-	тарст	-ысты
фә-	тәрс	-ысты
PV	бояться	PST.INTR.3PL

По рассказам самих работавших на сенокосе, они сильно напугались.

2.2 Уымән	йә	уәлә	уыди	сылгоймаджы
уымән	йә=	уәлә	уыд -и	сылгоймадж -ы
уымән	йә=	уәлә	уыд -ис	сылгоймаг -ы
	3SG.PRON.DAT	POSS.3SG=	вон наверху	быть PST.INTR.3SG
				женщина GEN

хъәппәлтә	йә	къаба	скъуыдтә	бәгъәнвад
хъәппәл	-т -ә	йә=	къаба	скъуыд -т -ә
хъәппәл	-т -ә ₁	йә=	къаба	скъуыд -т -ә ₁
одежда	PL NOM	POSS.3SG=	платье	порванный PL NOM
				босой

йе	'ккойы	та	уыд	дыууә	дзәкьулы	(хуырдынтә
йе=	'ккой -ы	=та	уыд -*0	дыууә	дзәкьул -ы	
йә=	әккой -ы	=та	уыд -*0 ₂	дыууә	дзәкьул -ы	
POSS.3SG=	спина	INNESS	=же	быть PST.INTR.3SG	два	мешочек GEN

).

[Человек] был босиком, одет в женскую одежду, платье его было разодрано, а на спине - два мешочка (хурджины).

2.3 Йә	дывылты	әхсәнәй	та	зынди	цыдәр
йә=		әхсән	-әй	=та	зынд -и
йә=		әхсән	-әй	=та	зын -ис
POSS.3SG=		между, среди	ABL	=же	виднеться PST.INTR.3SG
					что INDEF

стаэджы	муртæ		фæстагмæ	куыд	рабæрæг	и
стаэдж -ы	мур -т -æ		фæстагмæ	куыд	ра- бæрæг	и
стаæg -ы	мур -т -æ ₁		фæстагмæ	куыд ₂	ра- бæрæг	и
кость GEN	частица PL NOM		наконец	как	PV известный	EXST

уымæ	гæсгæ	уыдон	уыдысты	конд
уы -мæ	гæсгæ	уыдон	уыд -ысты	конд
уый ₁ -мæ	гæсгæ	уыдон	уыд -ысты	конд
DemDist ALL	в соответствии	DemDist.PL.NOM	быть PST.INTR.3PL	делать.PTCP.PST

дæндагтæ	йæ	хуырдынтæй	иуы	та
дæндаг -т -æ	йæ=	хуырдын -т -æй	иу -ы	=та
дæндаг -т -æ ₁	йæ=	-т -æй	иу -ы	=та
зуб PL NOM	POSS.3SG=	PL ABL	один INESS	=же

уыд	цавæрдæр	къартагтæ	конд	иннæй
уыд -*0	цавæр -дæр	къартаг -т -æ	конд	иннæ -й
уыд -*0 ₂	цавæр -дæр ₂	къартаг -т -æ ₁	конд	иннæ -й ₂
быть PST.INTR.3SG	какой INDEF	карта PL NOM	делать.PTCP.PST	другой INESS

та	уыд	хом	картагтæ
=та	уыд -*0	хом	картаг -т -æ
=та	уыд -*0 ₂	хом	картаг -т -æ ₁
=же	быть PST.INTR.3SG	сырой	картофель PL NOM

Из-под лохмотьев видны были какие-то косточки, как потом оказалось, это были искусственные зубы, а в одном из хурджинов были карты, в другом - сырой картофель.

2.4 Арахстой	йæ	фарстой	йæ
æр- ахст -ой	=йæ	фарст -ой	=йæ
æр- ахс ₁ -ой	=æй	фарс -ой	=æй
PV ловить PST.TR.3PL	=3SG.ENCL.GEN	спрашивать PST.TR.3PL	=3SG.ENCL.GEN

фæлæ	уый	ницы	дзурдта	йæхи
фæлæ	уый	ницы	дзурд -т -а	йæ= хи
фæлæ	уый ₁	ницы	дзур -т -а	йæ= хи
но	DemDist.NOM	ничто	говорить TR PST.TR.3SG	POSS.3SG= REFL.GEN

ныддур	кодта
ныд- дур	код -т -а
ны- дур	кæн -т -а
PV камень	делать TR PST.TR.3SG

Задержали его, допрашивали, но он ничего не говорил, молчал (букв. 'сделался камнем').

2.5 Уæд	æн	лæппутæй	иу	топп	ныддурдта
уæд =æн		лæппу -т -æй	иу	топп	ныд- дард -т -а
уæд =ын		лæппу -т -æй	иу	топп	ны- дар -т -а
тогда =3SG.ENCL.DAT	мальчик PL ABL	один	ружьё	PV	содержать TR PST.TR.3SG

, уæддæр	нæй	æмæ	нæй
уæд =дæр	нæй	æмæ	нæй
уæд =дæр	нæй	æмæ	нæй
тогда =PTCL	EXST.NEG	и	EXST.NEG

Тогда на него один из парней навел ружье, но и это не помогло.

2.6 Уыдон	дæр	та	йæ	нæмын
уыдон	=дæр	=та	=йæ	нæм -ын
уыдон	=дæр	=та	=æй	нæм -ын
DemDist.PL.NOM	=PTCL	=же	=3SG.ENCL.GEN	бить INF
они	FOC			

райдыдтой		стæй	йын	йæ
ра- йдыд	-т -ой	стæй	=йын	=йæ
ра- йдай	-т -ой	стæй	=ын	=æй
PV начинать/ся	TR PST.TR.3PL	потом	=3SG.ENCL.DAT	=3SG.ENCL.GEN

хъæппæлтæ	раластой	æмæ	разынд	æрыгон
хъæппæл -т -æ	ра- ласт -ой	æмæ	ра- зынд -*0	æрыгон
хъæппæл -т -æ ₁	ра- лас -ой	æмæ	ра- зын -*0 ₂	æрыгон
одежда PL NOM	PV снимать PST.TR.3PL	и	PV казаться PST.INTR.3SG	молодой

лæппу	уый	йæхи	скодта	зæронды
лæппу	уый	йæ= хи	с- код -т -а	зæронд -ы
лæппу	уый ₁	йæ= хи	с- кæн -т -а	зæронд -ы
мальчик	DemDist.NOM	POSS.3SG= REFL.GEN	PV делать TR PST.TR.3SG	старый GEN

рæууон
 рæууон
 рæууон
 чистый

И они опять его начали бить, затем его раздели и оказался он молодым парнем, а себя выдавал за старуху.

3 Уыцы рæстæджы	уыдон	хъавыдысты	бынаты	чи
уыцы рæстæдж -ы	уыдон	хъавыд -ысты	бынат -ы	чи
уыцы рæстæг -ы	уыдон	хъав -ысты	бынат -ы	чи
тот время INESS	DemDist.PL.NOM	намереваться PST.INTR.3PL	место INESS	кто

уыд	уыдонæн	фехъусын	кæнынмæ	æмæ
уыд -*0	уыдон -æн	фе- хъус -ын	кæн -ын -мæ	æмæ
уыд -*0 ₂	уыдон -æн	фæ- хъус -ын	кæн -ын -мæ	æмæ
быть PST.INTR.3SG	DemDist.PL DAT	PV слушать INF	делать INF ALL	и

йæ	фæуагътой	иу	дыууæ	æрыгон	лæппуйы	бар
=йæ	фæ- уагът -ой	иу	дыууæ	æрыгон	лæппу -йы	бар
=æй	фæ- уадз -ой	иу	дыууæ	æрыгон	лæппу -ы	бар ₁
=3SG.ENCL.GEN	PV оставлять PST.TR.3PL	один	два	молодой	мальчик GEN	воля

æмæ сын	ралыгъд	
æмæ =сын	ра- лыгъд	-*0
æмæ =сын	ра- лидз	-*0 ₂
и =3PL.ENCL.DAT	PV бежать	PST.INTR.3SG

В это время они собирались сообщить тем, кто был на месте (ночевки) и оставили его с двумя молодыми парнями, и он у них сбежал.

4.1 Гъе афтæ сæ	цæф	сырд	фæуæлбыл	,	« цуанонтæ	»	ма
гъе афтæ сæ=	цæф	сырд	фæ- уæлбыл		цуанон -т -æ		=ма
гъе афтæ сæ=	цæф	сырд	фæ-		цуанон -т -æ ₁		=ма
ну так POSS.3PL=	раненый	зверь	PV		охотник PL NOM		=ещё

бæргæ райагуырдой	сæ	сырды	,	фæлæ ницуал
бæргæ рай- агуырды -т -ой	сæ=	сырды -ы		фæлæ ниц уал
бæргæ ра- агур -т -ой	сæ=	сырды -ы		фæлæ ницы уал
конечно PV искать TR PST.TR.3PL	POSS.3PL=	зверь GEN		но ничто больше

Вот так улизнул "раненый зверь", "охотники" еще поискали своего зверя, но увы!

4.2 Æвæдзы уый	уыд	шпъион
æвæдзы уый	уыд -*0	шпъион
æвæдзы уый ₁	уыд -*0 ₂	шпъион
очевидно DemDist.NOM	быть PST.INTR.3SG	шпион

Видимо, это был шпион.